

PWYLLGOR CRAFFU GOFAL DYDD IAU, 21 MEDI 2023

Yn bresennol: Y Cyngorydd Beth Lawton (Cadeirydd)

Y Cyngorwyr: Jina Gwyrfai, R. Medwyn Hughes, Dewi Jones, Elwyn Jones, Eryl Jones-Williams, Linda Morgan, Gwynfor Owen, Gareth Coj Parry, Rheinallt Puw, Meryl Roberts, Angela Russell, Einir Wyn Williams

Swyddogion yn bresennol: Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu), Ffion Elaine Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth) ac Ellie Mai Evans (Cynorthwydd Gweinyddol Gwasanaethau Democratiaeth)

Erail a wahoddwyd:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant)
Huw Dylan Owen (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol)
Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)

Yn bresennol ar gyfer eitemau 5 & 6:

Y Cyngorydd Craig ab Iago (Aelod Cabinet Tai)
Carys Fôn Williams (Pennaeth Tai ac Eiddo)
Hedd Morlais Glyn Tomos (Pennaeth Cynorthwyol Tai ac Eiddo)
Gareth Wyn Parri (Arweinydd Tîm Comisiynu)

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Amanda Ellen Davies (Ymarferydd Arweiniol Anabledd Dysgu)
Bethan Wyn Evans (Arbenigwr Categori a Datblygu)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cyngorwyr Menna Baines, Anwen J. Davies a Linda Ann Jones.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd yr aelodau canlynol fod ganddynt fuddiant mewn perthynas â'r eitem a nodir:

- Y Cyngorydd Elwyn Jones yn eitem 5 gan fod aelodau o'i deulu yn ddigartref. Roedd yr Aelod o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu ac ni adawodd y cyfarfod.
- Y Cyngorydd Gwynfor Owen yn eitem 8 ar y rhaglen oherwydd bod gan ei fab awtistiaeth. Roedd yr Aelod o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu ac ni adawodd y cyfarfod.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Pwyllgor hwn, a gynhaliwyd ar yr 22ain o Fehefin 2023, fel rhai cywir.

5. POLISI GOSOD TAI A RHESTR AROS TAI

Cyflwynwyd yr adroddiad gan egluro mai diweddariad pellach ar y Polisi Gosod Tai a oedd dan sylw a bod y polisi eisoes wedi bod gerbron y Pwyllgor Craffu Gofal yn y gorffennol. Esboniwyd bod newidiadau wedi'u gwneud i bolisi'r Cyngor yng nghyd-destun sut y pennir i ba fandiau y caiff ceisiadau tai eu rhoi a bod y polisi presennol wedi bod mewn gweithrediad ers bron i dair blynedd bellach. Nodwyd bod y polisi wedi llwyddo i uchafu'r nifer o dai sy'n cael eu gosod i drigolion Gwynedd o 90% i 96.7% a bod hyn yn ganran uchel iawn, yn enwedig o ystyried nad oes modd ystyried cyswllt lleol fel maen prawf blaenoriaeth hanfodol ym mhob cais.

Esboniwyd bod Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi Papur Gwyn ym mis Hydref 2023 fyddai'n adolygu'r ddeddfwriaeth a'n gwneud newidiadau sylfaenol i'r ffordd yr ymdrinnir gyda digartrefedd ei ddelio gydag yng Nghymru. Oherwydd y cysylltiad rhwng digartrefedd ac eiddo cymdeithasol, sgil-effaith edrych ar adolygu'r ddeddfwriaeth ar ddigartrefedd yw bod angen ail-edrych ar sut mae eiddo cymdeithasol yn cael ei osod ac unrhyw sgil-effeithiau sy'n deillio o'r broses honno.

Nodwyd bod yr Adran Tai yn disgwyl yn eiddgar i weld y Papur Gwyn er mwyn cael dealltwriaeth o gyfeiriad y Llywodraeth. Eglurwyd bod ganddynt syniad eithaf da gan eu bod wedi bod mewn cyfarfodydd a thrafodaethau cyson gyda'r Llywodraeth dros y misoedd diwethaf ac wedi cael cyfle i nodi eu barn a'u teimladau am y newidiadau posib. Nodwyd felly eu bod yn gobeithio na fydd unrhyw beth rhy ysgytwol wedi'i gynnwys yn y Papur Gwyn ond y bydd angen ychydig o amser ar yr adran i werthuso ei gynnwys ac unrhyw effaith y gallai gael ar bolisiâu'r Cyngor. Eglurwyd ei bod hi'n debygol bod cryn waith yn wynebu'r adran unwaith y caiff y Papur Gwyn ei gyhoeddi.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

- Diolchwyd am yr adroddiad gan nodi balchder dros lwyddiant y polisi hyd yma.
- Codwyd cwestiynau am ddiffiniad y cysylltiad lleol a mynegwyd pryder y gallai'r Cyngor ddweud eu bod yn llwyddiannus wrth ddarparu tŷ i rywun o Aberdyfi ym Methesda. Gofynnwyd am eglurhad o sut y gellir sicrhau bod pobl fregus yn gallu aros yn eu cymunedau.
  - o Mewn ymateb eglurwyd er bod gan bob awdurdod elfen o hyblygrwydd pan mae'n dod i Bolisi Gosod Tai, bod rhaid rhoi blaenoriaeth statudol i 5 categori o bobl ac felly bod yr elfen cysylltiad lleol yn gorfod bod yn eilradd i'r categorïau statudol hynny.
  - o Nodwyd bod Cyngor Gwynedd wedi ychwanegu haen cysylltiad cymuned sy'n mynd ymhellach na chysylltiad lleol. Mewn sefyllfa pan fo ymgeiswyr yn yr un band blaenoriaeth eglurwyd y byddai pobl sydd gyda chysylltiad cymunedol yn cael blaenoriaeth dros y rhaid nad oedd gyda'r cysylltiad cymuned.
  - o Esboniwyd bod 54% o'r gosodiadau diweddar wedi eu gwneud i ymgeiswyr oedd gyda chysylltiad cymunedol. Er bod y ffigur yn ymddangos yn isel ar yr olwg gyntaf, eglurwyd bod diffyg llety addas mewn rhai cymunedau, er enghraifft dim fflatiau i bobl sengl mewn ardaloedd mwy gwledig, yn cyfrannu'n uniongyrchol at y ffigur. Cadarnhawyd bod y ffigur yn llawer uwch os yr ystyrir pobl sydd gyda chysylltiad i gymunedau cyfagos.

- Yng nghyd-destun cryfhau'r elfen cysylltiad lleol, nodwyd y byddai'n anodd gweld beth ellir ei wneud yn ychwanegol o fewn cyfyngiadau'r ddeddfwriaeth a chanllawiau presennol ac felly byddai'n rhaid disgwyl a gweld beth sy'n cael ei ddweud yn y Papur Gwyn.
- Cadarnhawyd bod y Cyngor yn derbyn arian sylweddol gan Lywodraeth Cymru bob blwyddyn er mwyn cefnogi pobl sy'n wynebu digartrefedd a'u bod yn cydweithio gydag asiantaethau allanol er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu dal gafael ar eu tenantiaethau.
- Mewn ymateb i gwestiwn am rôl y cymdeithasau tai yn y broses o benderfynu pwy sy'n cael tŷ, eglurwyd mai'r polisi sy'n gyrru'r penderfyniad a bod trefn flaenoriaethu glir i'w gael yn y polisi.
  - Nodwyd mai'r cyngor oedd yn hanesyddol yn cynhyrchu'r rhestr flaenoriaeth ond bod swyddogion y cymdeithasau tai yn gwneud hyn bellach. Er hyn, cadarnhawyd mai'r un polisi sy'n cael ei ddefnyddio ac y byddai angen rheswm dilys i beidio rhoi'r eiddo i'r person ar dop y rhestr.
  - Eglurwyd na ddylid gwneud penderfyniadau am geisiadau unigol oni bai am mewn amgylchiadau eithriadol gan fod hyn yn mynd yn groes i'r polisi.
  - Nodwyd bod y Cyngor yn y broses o weithio ar system gyfrifiadurol a fyddai'n gwneud hi'n amhosib hepgor ymgeisydd gan na fyddai posib cynnig yr eiddo i'r person nesaf ar y rhestr.
  - O ran atebolrwydd, cadarnhawyd mai'r Cyngor sy'n gyfrifol am y gofrestr a'u bod yn derbyn adroddiadau gosod gan y cymdeithasau tai er mwyn gallu monitro'r penderfyniadau sy'n cael eu gwneud.
- Esboniwyd nad yw'r Cyngor ei hun yn adeiladu tai cymdeithasol, yn hytrach maent yn gweithio gyda phartneriaid a chymdeithasau tai er mwyn eu hadeiladu. Nodwyd bod cynnydd wedi bod yn yr arian sydd ar gael i adeiladu tai cymdeithasol ac o ran y broses, eglurwyd bod y cymdeithasau tai yn adnabod cynlluniau posib ac yna'r mae'r Cyngor yn asesu pa rai y maent am flaenoriaethu.
- Cadarnhawyd mai er mwyn adeiladu tai fforddiadwy, nid tai cymdeithasol, y byddai'r refeniw o'r dreth ychwanegol yn cael ei ddefnyddio.
- Nodwyd bod y ffurflen gais ar gyfer y tai cymdeithasol ar gael ar wefan y Cyngor ac er bod y ffurflen wedi ei chwtogi o 20 i 12 tudalen, rhoddwyd cydnabyddiaeth i'r ffaith ei bod hi'n ffurflen hir sy'n gofyn nifer o gwestiynau. Esboniwyd bod y cwestiynau'n cael eu gofyn am resymau penodol er nad yw hyn bob amser yn glir i'r ymgeisydd.
- Eglurwyd bod y broses o sicrhau bod y tai a brynwyd gan y Cyngor yn barod wedi cymryd hirach na'r disgwyl ond eu bod yn gobeithio gallu eu llenwi cyn gynted â phosib o fewn y misoedd nesaf.
- Mynegwyd pryder am le mae gweithwyr allweddol yn ffitio mewn i'r polisi, yn enwedig o ystyried nad oes modd cael gweithwyr mewn rhai rhannau o Wynedd oherwydd diffyg llefydd iddynt aros.
  - Mewn ymateb, nodwyd bod y gyfraith yn nodi bod rhaid dangos blaenoriaeth i 5 categori o bobl a bod gweithwyr allweddol ddim yn rhan o'r rheini.
  - Serch hynny, nodwyd bod elfen o hyblygrwydd yno i'r Cyngor adolygu hyn ond bod angen aros rŵan i weld y newidiadau sy'n gysylltiedig â'r Papur Gwyn.
- Cafwyd sawl cwestiwn am y modd y caiff ffigyrau eu dyblygu wrth ystyried faint o bobl sydd ar y rhestr aros mewn gwahanol ardaloedd gan fod rhai ymgeiswyr yn debygol o fod ar y rhestr mewn mwy nac un ardal. Holwyd hefyd a oes lle i ddatblygu system well o ddarparu gwybodaeth am restrau aros?

- Mewn ymateb, cadarnhawyd gan swyddog bod 2346 o ymgeiswyr ar y gofrestr ond bod y ffigwr yn newid yn ddyddiol. Nodwyd bod y tîm yn derbyn oddeutu 27 o geisiadau newydd bob wythnos ac wedi derbyn oddeutu 950 o geisiadau yn barod eleni.
  - Eglurwyd bod galw cynyddol ar y tîm i rannu'r wybodaeth a'i bod hi'n llawer haws adrodd ffigyrau fesul ardal ar hyn o bryd gan ei bod hi'n mynd yn llawer mwy cymhleth wrth gyfuno ardaloedd ayyb. Nodwyd bod angen meddwl am flaenoriaethau'r tîm.
  - Tynnwyd sylw at y ffaith nad yw'r nifer o geisiadau yn hafal i'r nifer o bobl gan fod nifer o geisiadau yn cynnwys teuluoedd. Nodwyd bod y ffigyrau yn frawychus a bod yr adran yn deall pam fod y cynghorwyr eisiau gwybod beth sy'n digwydd yn eu wardiau.
- Nodwyd ei bod hi'n bwysig bod Cynghorwyr yn gallu gwybod (gyda chaniatâd yr ymgeisydd) pa wybodaeth sydd gan yr adran gan fod ymyrraeth Cynghorwyr yn aml yn gallu arwain at ddarparu'r wybodaeth lawn i'r adran.
- Mewn ymateb, nodwyd bod y gyfraith a chod ymarfer gan Lywodraeth Cymru yn egluro pa rôl y gall Cynghorwyr chwarae yn y broses. Derbyniwyd bod lle iddynt gefnogi neu eirioli ar ran eu hetholwyr.
  - Eglurodd y swyddogion eu bod yn gobeithio y byddai datblygu'r system newydd yn hwyluso'r broses gofrestru am eiddo cymdeithasol sydd yn cynnwys darparu gwybodaeth i gefnogi'r cais. Er eu bod yn symud i'r cyfeiriad cywir, cafwyd cydnabyddiaeth nad yw hynny wedi ei gyflawni'n llawn eto.
- Mewn ymateb i gwestiwn am rôl hicyn cyflog neu hicyn incwm yn y polisi, esboniwyd nad yw hynny bellach yn rhan o'r polisi a bod y Cyngor wedi symud i ffwrdd o ddefnyddio hyn gan fod y farchnad yn gallu amrywio rhwng ardaloedd. Nodwyd bod yr adran yn ystyried amgylchiadau unigol yr ymgeisydd yn ddibynnol ar y math o ardaloedd maent yn eu dewis a dod i'r casgliad ydi'r incwm ganddyn nhw i gwrdd â'r anghenion tai yn gyfforddus yn y sector preifat.
- Mynegwyd pryder am dai anodd eu gosod, er enghraifft tai pedair llofft mewn ardaloedd gwledig, a'r modd y mae perygl i'r rhain gael eu gosod i bobl sy'n isel ar y rhestr. Gofynnwyd a oes posib gwneud gwell defnydd o'r tai rhain, er enghraifft, eu gwerthu i bobl leol?
- Mewn ymateb, derbyniwyd bod problemau mewn rhai ardaloedd ac efallai bod lle i'r adran gael sgysiaid gyda'u partneriaid er mwyn cael datrysiad.
  - Nodwyd bod y partneriaid yn rhagweithiol wrth geisio denu pobl i'r eiddo ond bod defnyddio cyfryngau cymdeithasol a'r we er mwyn hysbysebu eiddo yn cynyddu'r risg o dynnu diddordeb o'r tu allan. Dadleuwyd mai dyma ble mae'r polisi yn camu mewn a bod ymgeiswyr sydd gyda chysylltiad Gwynedd yn cael eu blaenoriaethu a'i bod hi'n deg dweud mai eithriadau ydi'r bobl sy'n cael eiddo heb gysylltiad.
- Tynnwyd sylw at y modd y mae'r boblogaeth yn heneiddio ac efallai nad yw rhai pobl yn yr eiddo mwyaf addas ar eu cyfer. Yn sgil hyn, holwyd sut mae'r Adran Tai yn cydweithio gyda'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant er mwyn sicrhau bod pobl yn byw mewn eiddo sy'n addas ar eu cyfer a sut mae monitro bod nifer digonol o dai addas ar gyfer anghenion demograffig Gwynedd?
- Mewn ymateb, nodwyd bod systemau mewn lle gan bartneriaid er mwyn adnabod enghreifftiau felly o'u tenantiaid a sut y mae posib rhyddhau'r math yna o eiddo ar gyfer defnydd mwy priodol.
  - Wrth gynllunio eiddo newydd, eglurwyd bod dadansoddiad manwl o'r anghenion yn cael ei wneud er mwyn ceisio cwrdd ag anghenion ar draws y sbectrwm o fewn y cynllun datblygu.

- O ran y cydweithio rhwng yr adrannau, cadarnhawyd bod perthynas agos rhwng yr adrannau yn hanfodol bwysig. Esboniwyd bod perthynas agos rhwng gofal a gwasanaethau tai gan fod canran uchel o'r materion sy'n codi yng nghyd-destun gofal yn ymwneud gydag addasrwydd tai. Mae cydweithrediad rhwng yr adrannau yng nghyd-destun addasu tai er mwyn sicrhau bod pobl yn gallu aros yn eu cartrefi.
  - Rhoddwyd cydnabyddiaeth i'r ffaith fod heriau'n codi o ran argaeledd arian ac adnoddau er mwyn gwneud addasiadau i dai. Mynegwyd pryder nad oes adnoddau digonol er mwyn cyfarch yr angen a bod risg i hyn arwain at gynnydd yn yr amser y mae'n rhaid i bobl aros am dŷ addas.
  - Nodwyd bod y ddwy adran newydd ddechrau cydweithio ar ddarn o waith i edrych ar y sefyllfa yng nghyd-destun addasrwydd tai ac er mwyn ceisio rhagweld yr anghenion dros y 25 mlynedd nesaf i weld sut y gellir cynllunio a pharatoi ar gyfer cyfarch yr angen sydd i ddod yn sgil y boblogaeth sy'n heneiddio.
- Mewn ymateb i gwestiwn a oedd yn gofyn sut mae'r penderfyniad am y bandiau yn cael ei wneud, eglurwyd mai'r polisi sy'n penderfynu.
    - Ceir enghreifftiau cynhwysfawr yn y polisi o'r hyn sy'n cael ei ystyried fel anghenion tai a'r hyn sy'n cael ei ystyried fel anghenion tai brys. Mae'n ddibynnol ar amgylchiadau'r unigolyn a sut mae'r rhain yn cael eu cyfleu i'r Tîm Opsiynau Tai.
    - Eglurwyd bod y trothwyon yn glir yn y polisi a bod yr angen am dai cymdeithasol wedi cynyddu'n sylweddol a bod anghenion pobl wedi dod yn fwy amlwg a dybryd ers cyfnod Covid-19. Oherwydd hyn, nodwyd bod y tîm wedi gorfod gwrthod rhai ceisiadau ym mand 2.
    - Nodwyd eto bod angen aros a gweld os bydd unrhyw gyfeiriad yn y Papur Gwyn tuag at newid y ffordd o asesu.
  - Esboniwyd bod cynrychiolwyr o'r Cyngor, y cymdeithasau tai a therapyddion galwedigaethol o ochr plant ac oedolion yn rhan o'r Grŵp Tai Arbenigol a bod y grŵp yn ceisio darganfod datrysiadau ar gyfer achosion lle nad yw'r stoc dai traddodiadol cymdeithasol yn diwallu anghenion yr ymgeisydd.
  - Mewn ymateb i gwestiwn a oedd yn holi os oedd unrhyw beth yn rhwystro'r Cyngor rhag adeiladu rhagor o dai cymdeithasol, eglurwyd bod y stoc wedi ei throsglwyddo i'r cymdeithasau tai ond bod y Cyngor yn parhau i arwain ar y gwaith ac yn penderfynu ble mae'r arian yn mynd.
  - Nodwyd bod cynlluniau i adeiladu 700 o dai ychwanegol cyn diwedd y Cynllun Datblygu a bod y Cyngor eisoes wedi prynu 16 tŷ a bod 5 arall ar y gweill.
  - O ran yr ymgynghoriad sy'n dilyn cyhoeddi'r Papur Gwyn, cadarnhawyd y byddai'r Cyngor yn ymateb yn ffurfiol i'r ymgynghoriad. Nodwyd nad yw'r Llywodraeth wedi cyhoeddi manylion yr ymgynghoriad ac felly byddai'n anodd dweud a oes rôl i'r pwyllgor yn yr ymgynghoriad.
  - Nodwyd bod heddiw wedi bod yn gyfle da i'r adran ddiweddarur Pwyllgor o'r newidiadau sydd i ddod.

PENDERFYNWYD

- a) Derbyn a nodi'r adroddiad.
- b) Gofyn i'r swyddogion adrodd yn ôl i'r Pwyllgor maes o law ar unrhyw oblygiadau posibl i'r polisi yn dilyn asesu cynnwys Papur Gwyn Llywodraeth Cymru.

c) Gofyn i'r swyddogion ystyried a oes lle i'r Pwyllgor gyfrannu at ymateb Cyngor Gwynedd i'r ymgynghoriad sy'n dilyn cyhoeddi'r Papur Gwyn.

6. SEFYDLU SIOP UN STOP AR GYFER YMHOLIADAU TAI

Cyflwynwyd yr adroddiad gan egluro mai bwriad y Siop un Stop yw gweithredu fel drws blaen ar gyfer holl ymholiadau'r gwasanaeth tai a hwyluso'r broses ar gyfer y cwsmer. Esboniwyd bod adroddiad ar hyn wedi bod gerbron y Pwyllgor yn y gorffennol ond bod y gwaith wedi datblygu'n sylweddol ers cyflwyno'r adroddiad honno.

I ddechrau, eglurwyd bod sesiynau ymgysylltu wedi'u cynnal gyda phartneriaid allweddol, gan gynnwys y cymdeithasau tai a'r mudiadau trydydd sector, dros y 18 mis diwethaf er mwyn adnabod cyfleodd i gryfhau'r trefniadau presennol ac unrhyw effaith posibl ar natur y cyswllt y byddai unigolion yn ei gael gyda'r mudiadau. Cynhaliwyd trafodaethau hefyd gyda holl wasanaethau'r adran er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r cyswllt gyda thrigolion yng nghyd-destun yr ymholiadau y byddai'r Siop un Stop yn eu cefnogi.

Nodwyd bod ymgynghoriad cychwynnol gyda'r cyhoedd wedi'i gynnal yn Ionawr 2023 er mwyn derbyn adborth ar brofiadau cyffredinol trigolion Gwynedd sydd wedi cysylltu gyda'r gwasanaeth tai. Nodwyd bod 154 o ymatebion wedi'u derbyn a bod y mwyafrif o'r rhain wedi bod yn gadarnhaol. Rhoddwyd cydnabyddiaeth i'r ffaith bod yr ymgynghoriad wedi amlygu dyhead clir gan y cyhoedd i allu llenwi ffurflen gais ar-lein ar gyfer ceisiadau'r gofrestr tai cymdeithasol gyda dros 70% o ymatebion yn nodi y byddai hyn yn ddatblygiad positif. Nodwyd bod hyn eisoes wedi'i adnabod fel blaenoriaeth i'r adran ond nad oes cynhwysedd o fewn y system bresennol i alluogi pobl i wneud ceisiadau ar-lein. Amlygodd yr ymgynghoriad hefyd bod rhai aelodau o'r cyhoedd yn credu bod angen gwella'r cyfathrebu rhwng y Cyngor a'r cwsmer ac felly byddai gwell presenoldeb ar-lein er mwyn derbyn gwybodaeth heb orfod codi'r ffon neu e-bostio yn fuddiol.

Datblygiad allweddol arall a nodwyd yw penodi arweinydd ar gyfer y Siop un Stop ym mis Chwefror 2022 sydd wedi galluogi'r adran i ymchwilio sut y gellid gosod strwythur priodol i weithrediad y siop. Yn sgil hyn, penderfynwyd ymgorffori'r Uned Tîm Opsiynau Tai i mewn i'r Siop un Stop gan mai dyma'r maes gwaith a oedd yn derbyn y mwyafrif o ymholiadau gan y cyhoedd. Eglurwyd bod strwythur y tîm bellach bron yn gyflawn wrth i ddirprwy arweinydd gael ei benodi ym mis Mai 2023.

Nodwyd bod yr adran wedi ymchwilio mewn i system newydd a fyddai'n eu galluogi i gadw gwybodaeth gynhwysfawr a chyfredol mewn un lle Eglurwyd y byddai'r system sydd wedi'i dewis yn moderneiddio'r gwasanaeth a gynigir i'r cyhoedd a bod y gwaith rhaglunedig sy'n mynd yn ei flaen yn cynnwys trefniadau i sefydlu'r system, cyfnod treialu a dyddiadau ar gyfer hyfforddiant perthnasol. Esboniwyd hefyd bod yr adran wedi penderfynu defnyddio'r system fewnol FFOS ar gyfer gwaith derbyn galwadau a gwaith gweinyddol dydd-i-ddydd y siop gan ei fod yn gysylltiedig gyda gwefan y Cyngor a chyfrifon y wefan yn barod.

Yn ychwanegol, nodwyd bod y Cyngor wedi penderfynu sefydlu Un Pwynt Mynediad (SPOA) ar gyfer rhai o brosiectau a gwasanaethau sy'n cael eu hariannu gan y Grant Cymorth Tai. Eglurwyd y byddai'r drefn newydd yn symleiddio'r broses i unigolion sy'n cael eu cyfeirio at wasanaethau a darparwyr sydd yn derbyn arian o'r Grant Cymorth Tai. Nodwyd y byddai'r drefn hefyd yn caniatáu gwell trosolwg o holl anghenion yr unigolyn ac yn golygu y gellid defnyddio data cyfredol yn hytrach na gwybodaeth hanesyddol er mwyn cael gwell dealltwriaeth o bwy sy'n derbyn cymorth gan y Grant Cymorth Tai. Nodwyd bod trefn newydd y SPOA yn cael ei threialu gydag unedau mewnol ar hyn o bryd a bod 220 o drigolion Gwynedd eisoes wedi elwa wrth dderbyn gwybodaeth ac arweiniad gyda'u hanghenion cymorth tai perthnasol.

Diolchwyd am yr adroddiad gan ddymuno'n dda i'r tîm wrth iddynt ymgymryd â'r gwaith o gael popeth at ei gilydd ar gyfer sefydlu'r Siop un Stop. Cadarnhawyd mai dechrau'r flwyddyn newydd yw'r targed ar gyfer gweld y system yn mynd yn fyw.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

- Mynegodd sawl Cynghorydd rwystredigaeth am y cymhlethdod a'r amser y mae'n cymryd i Gynghorwyr gael yr hawl i drafod ar ran etholwyr ar hyn o bryd a bod angen symleiddio'r system i gynghorwyr allu helpu, gobeithio y bydd y siop yn gallu esmwytho pethau. Mewn ymateb, nodwyd nad oes datrysiaid o'r rheidrwydd i'r amser y mae'n cymryd i gael yr hawl i drafod ar ran etholwyr gan mai'r gyfraith, nid y swyddogion, sy'n penderfynu pwy sy'n cael yr hawl i weld y wybodaeth. Ategwyd eu bod bob amser yn barod i edrych am ffyrdd o geisio esmwytho pethau.
- Croesawyd y ffaith y bydd sefydlu'r system newydd yn golygu y bydd modd llenwi ffurflenni cais ar-lein, yn enwedig gan fod digideiddio ffurflenni yn un o'r argymhellion a gyflwynwyd gan Sefydliad Bevan yn eu hadroddiad ar dlodi yn Arfon. Cafwyd cadarnhad y byddai ffurflenni papur yn parhau i fod ar gael i'r unigolion sydd eu hangen hefyd.
- Holwyd a oes modd i gynghorwyr dderbyn gwybodaeth yn fwy cyson am y ceisiadau yn eu wardiau gan fod cynghorwyr yn teimlo yn aml bod pobl leol yn gwybod mwy na nhw am eiddo gwag yn eu wardiau.
  - o Cynigodd ambell gynghorydd y byddai sefydlu system ble byddai neges awtomatig yn cael ei hanfon at gynghorwyr i ddweud bod eiddo gwag yn eu ward ac yna neges arall i ddweud pan mae'r eiddo wedi ei osod yn fodd o roi gwell syniad i gynghorwyr o'r hyn sy'n digwydd yn eu ward.
  - o Ychwanegwyd y byddai cael gwybod pam fod yr unigolyn/ion penodol wedi derbyn yr eiddo hefyd yn ddefnyddiol gan mai cwynion am bwy sydd wedi derbyn eiddo cymdeithasol y mae cynghorwyr yn eu cael gan amlaf.
  - o Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Tai ac Eiddo ei bod yn deall rhwystredigaeth y cynghorwyr ond y byddai rhoi system felly yn ei lle yn llawer o waith ac yn ofyn mawr ar yr adran. Byddai angen cyngor cyfreithiol am ba mor addas fyddai rhannu gwybodaeth o'r fath gyda chynghorwyr.
  - o Eglurwyd bod yr adran yn gwneud popeth y gallent o fewn y polisi ar hyn o bryd.
  - o Nodwyd y byddai'n bosib iddynt edrych i weld beth sy'n bosib ei wneud i hwyluso pethau ond gofynnwyd am amser i sefydlu'r system fewnol ac i gael y Siop un Stop yn ei lle cyn gallu ystyried hyn.
- Mewn ymateb i gwestiwn a oedd yn holi a yw'r Cyngor wedi colli elfen o atebolrwydd gan nad ydynt yn berchen ar eu heiddo cymdeithasol bellach, nodwyd y byddai'r system newydd yn hwyluso'r trefniadau o fonitro gweithrediad y polisi.
- Diolchwyd i'r Aelod Cabinet am drefnu'r fforwm tai sy'n cael ei chynnal bob ychydig o fisoedd. Nodwyd bod y fforwm yn ffordd dda o rannu gwybodaeth a rhoi cyfle i aelodau ofyn cwestiynau a lleisio barn mewn ffordd anffurfiol. Ategwyd y byddai'n ddefnyddiol cael fforwm/sianel i allu siarad gyda swyddogion y cymdeithasau tai yn ogystal, ac y byddai'n braf gweld cynrychiolaeth o'r cymdeithasau tai yn mynychu cyfarfodydd pwyllgor craffu.

PENDERFYNWYD

- a) Derbyn a nodi'r adroddiad.**
- b) Derbyn adroddiad cynnydd ymhen blwyddyn.**

- c) Gofyn i'r Aelod Cabinet a swyddogion yr Adran Tai gysylltu gyda'r cymdeithasau tai i weld a oes modd iddynt ddod i gyfarfod o'r pwyllgor craffu a threfnu ffyrdd o hwyluso cyfathrebiad rhwng y cynghorwyr a'r cymdeithasau tai.

7. LLETY CEFNOGOL CYFFREDINOL GAN GYNNWYS GWASANAETHAU ANABLEDDAU DYSGU, IECHYD MEDDWL A CHEFNOGAETH I FERCHED

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant yr adroddiad er mwyn darparu cyd-destun a diweddariad ar y sefyllfa yng nghyd-destun llety a chefnogaeth i unigolion ag anableddau dysgu. Diolchodd i'r Uwch Reolwr Anableddau Dysgu ac i'r tîm cyfan am eu gwaith gan ddatgan ei bod hi'n anodd cyfleu drwy eiriau pa mor bwysig yw'r gwaith yma.

Eglurwyd bod Cynllun Gweithredol Strategol Anabledd Dysgu 2022 i 2026 Llywodraeth Cymru yn amlinellu'r agenda ar gyfer gwasanaethau i unigolion ag anableddau dysgu a bod yr adran yn cydweithio gyda phartneriaid er mwyn cynllunio a datblygu modelau llety a chefnogaeth sy'n addas i gwrdd â'r anghenion hyn. Nodwyd bod 70 o bobl yn disgwyl am lety ar hyn o bryd a bod y rhain yn cael eu rhoi mewn tri chategori: yr unigolion sydd ag angen blaenoriaeth sef llety o fewn y flwyddyn nesaf; yr unigolion sydd angen llety o fewn y ddwy flynedd nesaf a'r unigolion sydd angen cynllunio ar eu cyfer dros y blynyddoedd nesaf. Nodwyd bod yr adran yn cydweithio gyda'r Adran Tai a'r cymdeithasau tai a bod y cysylltiad hwn yn hollbwysig. Eglurwyd bod gwaith newydd ei gwblhau ar dŷ newydd yn Y Groeslon a fyddai'n gallu darparu cefnogaeth ar gyfer tri unigolyn ac mai'r gobaith yw gallu cartrefu pobl erbyn mis Tachwedd.

Esboniwyd bod y Cyngor yn meddu ar ddarlun eithaf llawn o'r sefyllfa yn y sir a'u bod yn cwblhau asesiadau parhaus o deuluoedd/unigolion sy'n dod trwy'r system a bod paratoi tuag at y dyfodol yn rhan o becyn pawb. Cadarnhawyd hefyd bod y Tîm Anabledd Dysgu a Thîm Derwen yn cwrdd yn gyson i drin a thrafod sefyllfaoedd unigolion sydd mewn oed trosglwyddo, hynny yw oddeutu 6 mis bob ochr i 18 mlwydd oed, er mwyn paratoi a chydweithio ar gyfer y plant hynny sy'n troi yn oedolion.

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn:-

- Diolchwyd am yr adroddiad a chroesawyd y datblygiadau.
- Nodwyd nad oedd cynnwys yr adroddiad yn cyfateb i deitl yr eitem ar yr agenda a bod yr eitem ar yr agenda yn llawer ehangach na'r hyn a roddwyd yn yr adroddiad.
  - o Mewn ymateb, nodwyd bod hyn yn sylw digon teg gan gadarnhau bod yr elfennau eraill yn rhan o'r darlun er nad oes cyfeiriad atynt yn yr adroddiad.
  - o Eglurwyd bod yr elfen o ran cefnogaeth i ferched yn dueddol o orgyffwrdd gyda meysydd sydd o dan gyfrifoldeb yr Adran Tai ac efallai bod hyn yn enghraifft o faes lle gellir cryfhau'r cydweithrediad rhwng yr adrannau.
- Mynegwyd pryder bod diffiniad anabledd dysgu yn rhy gul a bod tueddiad i ganolbwyntio ar y diffiniad yn unig, heb ystyried y modd y mae'r anghenion yn debyg iawn i anghenion iechyd meddwl. Nodwyd y byddai gwell cydweithrediad rhwng y gwasanaeth anabledd dysgu a'r gwasanaeth iechyd meddwl yn fuddiol iawn yn hytrach na gosod y materion mewn blociau ar wahân.
- Nodwyd bod corff sy'n gyfatebol i Arolygaeth Gofal Cymru yn arolygu gwasanaethau o'r math hwn yn Yr Alban ond nad yw hyn yn digwydd yng Nghymru gan mai dim ond edrych ar y gwasanaeth yn ei gyfanrwydd y mae Arolygaeth Gofal Cymru. Yn sgil hyn, gofynnwyd beth mae Cyngor Gwynedd yn ei wneud i arolygu'r gwasanaeth sy'n cael ei

ddarparu yn y lletyau cefnogol er mwyn sicrhau ansawdd ac nad oes unrhyw broblemau na chamdriniaeth?

- Mewn ymateb, cadarnhawyd bod y Cyngor yn blaenoriaethu diogelwch yr unigolion yn y lletyau a bod y partneriaid yn darparu gwasanaeth da iawn.
  - Derbyniwyd bod problemau yn gallu codi o fewn yr asiantaethau ac o fewn darpariaeth y Cyngor ei hun a nodwyd y byddai'r Cyngor yn camu mewn os oes unrhyw broblem yn codi.
  - Nodwyd bod y Cyngor yn ceisio sicrhau bod y gwaith monitro yn cael ei wneud yn briodol ond nad yw hyn bob amser yn warant 100%.
  - Rhoddwyd cydnabyddiaeth i'r ffaith nad yw'r Tîm Sicrwydd Ansawdd mor gryf ac y dylai fod ac nad ydynt yn gallu ymweld â gwasanaethau, yn fewnol ac yn allanol, yn ddigon aml ond bod y tîm yn ceisio gwneud y mwyaf o'r adnoddau sydd ar gael. Nodwyd bod newidiadau'n cael eu gwneud i sicrhau bod y tîm yn gallu cyrraedd mwy o'r ddarpariaeth.
  - Cadarnhawyd nad yw'r Arolygaeth yn mynd i mewn i arolygu'r eiddo hyn yn benodol fel y maent yn gwneud yng nghyd-destun cartrefi preswyl.
  - Eglurwyd felly bod cydweithrediad rhwng Arolygaeth Gofal Cymru a'r Tîm Sicrwydd Ansawdd yn bwysig yn y cyd-destun hwn.
- Mynegwyd balchder o weld cyfeiriad at y cynlluniau i ail-ddatblygu cartref Fron Deg yng Nghaernarfon a holwyd os oes modd cael diweddariad ar hynny.
    - Mewn ymateb, cydnabuwyd bod y gwaith wedi bod ar y gweill ers blynnyddoedd a bod yr adran yn cydweithio'n agos gyda'r Adran Tai arno.
    - Eglurwyd bod cynnydd wedi'i wneud. O ran y cyllid, esboniwyd bod trafodaethau yn mynd yn ei blaen ar hyn o bryd. Mae'n bosib y bydd y datblygiad yn cynnwys unedau i'w rhentu a fydd yn golygu y bydd modd defnyddio'r taliadau rhent i ad-dalu peth o'r costau adeiladu.
    - Nodwyd bod yr adran yn edrych ar y posibilïadau o dynnu arian o gronfeydd rhanbarthol a chenedlaethol ar gyfer darpariaeth gofal a thai.
  - Croesawyd y bwriad i gael pobl sydd wedi eu lleoli yn allsirol yn ôl i Wynedd drwy geisio darparu mwy o wasanaethau yn lleol.
  - Holwyd cwestiynau am y 21 unigolyn sydd mewn lleoliad allsirol.
    - Cadarnhawyd bod yr unigolion wedi'u lleoli'n allsirol oherwydd yr arbenigedd sy'n cael ei gynnig yno.
    - Ychwanegwyd hefyd bod rhai unigolion wedi bod yn y lleoliadau hyn ers yn blant ac felly'n eu gweld fel cartref bellach. Pwysleisiwyd mai'r peth pwysig yw sicrhau bod trafodaethau cyson yn cael eu cynnal gyda'r unigolion yma i weld beth yw eu dymuniadau nhw am aros neu ddychwelyd i Wynedd.
  - Cyfeiriwyd at y cynlluniau ar gyfer safle Penrhos, Pwllheli gan nodi rhwystredigaeth am ba mor hir y mae popeth yn cymryd i ddisgyn i'w le. Holwyd a oes posib cael unrhyw ddiweddariad?
    - Mewn ymateb, nodwyd bod ymrwymiad y partneriaid i gyd ym Mhenrhos yn dal i fod yn ei le er bod y partneriaid dan bwysau ariannol trwm.
    - Eglurwyd bod unrhyw ddatblygiad yn ddibynnol ar beth sy'n digwydd yn yr wythnosau nesaf o ran caniatâd cynllunio. Ategwyd bod llawer o waith wedi mynd ymlaen yn y cefndir a bod pethau'n edrych yn addawol.
  - Mewn ymateb i gwestiwn am y cydweithio sy'n digwydd ar draws y gwasanaethau oedolion, nodwyd bod cydweithrediad yn hollbwysig gan fod nifer o'r achosion yn berthnasol i fwy nac un adran. Eglurwyd bod y gweithwyr cymdeithasol, y therapyddion galwedigaethol ac unigolion eraill yn y timau yn cydweithio'n dda gyda'i gilydd a bod ganddynt berthynas waith da gyda'u cydweithwyr yn y Bwrdd Iechyd.

- Ategodd yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant bod y timau yn cydweithio'n effeithiol gyda'i gilydd ac yn sicrhau bod yr unigolyn yn ganolog.

PENDERFYNWYD

- a) Derbyn a nodi'r adroddiad ar sefyllfa llety cefnogol i unigolion ag anableddau dysgu yng Ngwynedd yn unig gan nad oes cyfeiriad at iechyd meddwl a chefnogaeth i ferched yn yr adroddiad.**
- b) Gofyn i'r swyddogion rannu gwybodaeth gydag aelodau'r pwyllgor am lety cefnogol sy'n cael ei ddarparu gan y gwasanaeth iechyd meddwl ac ar gyfer cefnogaeth i ferched.**

8. BRIFF DRAFFT GRŴP TASG A GORFFEN CYNLLUN AWTISTIAETH

Cyflwynwyd y briff drafft gan fod aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal wedi penderfynu yn eu cyfarfod ym mis Ebrill nad oeddynt wedi derbyn gwybodaeth ddigonol am Gynllun Awtistiaeth Gwynedd. Oherwydd hyn, roeddynt yn awyddus i fynd i fwy o fanylder am y gwasanaeth sy'n cael ei gynig ac felly penderfynwyd sefydlu Grŵp Tasg a Gorffen.

Penderfynwyd y byddai'r Grŵp Tasg a Gorffen yn cynnwys aelodau o'r Pwyllgor Craffu Gofal a'r Pwyllgor Craffu Addysg & Economi, yn ogystal â chynrychiolaeth o'r Adran Plant, Adran Oedolion, Adran Addysg a'r Bwrdd Iechyd. Gofynnwyd am dri chynrychiolydd o'r Pwyllgor Craffu Gofal i ymgymryd â gwaith y grŵp tasg a gorffen.

- Nodwyd bod y briff yn gyffredinol iawn ac er bod penderfyniad y pwyllgor mis Ebrill yn cyfeirio at drafodaeth o weithrediad y cynllun yn ei gyfanrwydd gyda'r tîm Newydd, and oedd cyfeiriad o hynny yn y briff.
  - o Mewn ymateb, eglurwyd mai camgymeriad oedd hynny ac y dylai'r geiriad gyd-fynd gyda geiriad yr hyn a benderfynwyd yn y pwyllgor.
- Cynigwyd bod y Grŵp Tasg a Gorffen yn edrych ar y Cynllun Awtistiaeth yn ei gyfanrwydd yn gyntaf ac efallai y byddai modd gweithredu neu edrych yn fanylach ar faterion penodol yn dilyn argymhellion y grŵp. Penderfynwyd y byddai hyn yn ffordd deg o roi cyfle i'r tîm Newydd wneud gwahaniaeth a gweithredu eu rhaglen waith.
- Nodwyd y byddai rhagor o gynrychiolaeth o'r adran oedolion yn fuddiol gan fod mwy nag un tîm yn delio gyda'r mater a dadleuwyd ei bod hi'n hanfodol bod y Cydlynnydd Prosiect Gwasanaethau Awtistiaeth yn rhan o'r drafodaeth.

Eglurwyd na fyddai'r Grŵp Tasg a Gorffen yn un hir, oddeutu 2-3 gyfarfod ar y mwyaf. Rhoddodd y Cynghorydd Jina Gwyrfaei ei henw ymlaen i fod yn aelod o'r Grŵp Tasg a Gorffen. Oherwydd nad oedd holl aelodau'r Pwyllgor yn bresennol yn y cyfarfod, penderfynwyd y byddai e-bost yn cael ei anfon i aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal i ofyn pwy arall sydd gan ddiddordeb i fod yn rhan o'r grŵp. Os na fyddai enwau'n dod i law, yna byddai'r gwahoddiad yn cael ei ymestyn i weddill aelodau'r Cyngor. Nodwyd y byddai'r gynrychiolaeth o'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn cael ei gadarnhau yng nghyfarfod y pwyllgor ar y 9fed o Dachwedd.

PENDERFYNWYD

- a) Mabwysiadu'r briff ac ychwanegu y bydd y grŵp yn edrych ar y Cynllun Awtistiaeth yn ei gyfanrwydd.**

- b) Ethol y Cynghorydd Jina Gwyrfai i fod yn rhan o'r Grŵp Tasg a Gorffen Cynllun Awtistiaeth.**
- c) Ymgysylltu gyda holl aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal drwy e-bost er mwyn derbyn dau enw arall i fod yn rhan o'r grŵp tasg a gorffen.**

Dechreuodd y cyfarfod am 10.30yb a daeth i ben am 2.20yh.